

Biras-
direktoráhtta

Buohkaidrikti

Foto: Bård Bredeesen, Naturarkivet.no

Buohkaidriekti

Lea dehálaš oassi min kulturárbbis beassat vánddardit meahcis. Doloža rájes lea mis leamaš riekti vánddardit meahcis ja luonddus, jogain, jávrriin, báktesulluin ja váriin – beroškeahhtá gii oamasta guovlluid. Mii sáhttit ávkkástallat luonddu – ii dušše sáivaguliid, murjiid, guobbariid ja šattuid, muhto maiddái muitogovaid ja vásáhusaid.

Buohkaidrievtti váldoprinsihpat leat nannejuvvon 1957 olgunastinlágas. Buohkaidriekti ii nanne dušše vuoigatvuodaid, das čuvvot maiddái geatnegasvuodát.

Go geavahat buohkaidrievtti, de galggat vuhtiiváldit guovllu ja vánddardit várrogasat. Vai ipmirdit makkár vuoigatvuodaid buohkaidriekti mielldisbuktá, de lea dehálaš ipmirdit bargojuvvon eatnamiid ja meahci erohusa. Álkis čilgehus lea ahte bargojuvvon eatnamat leat guovllut nugo šiljut, šaddogárddit, industriijaeatnamat, gilvojuvvon eatnamat ja sullasaš eatnamat gos dábálaš vánddardeapmi livččii árrun eananeaiggádii. Meahcci lea buot mii ii leat bargojuvvon eanan, ja dasa gullet eanas vuovddit, várit, jeakkit ja fiervvát.

Buohkaidriekti gusto meahcis.

Doppe sáhtát:

- vánddardit gos háliidat vácci ja čuoigga
- vuoŋŋastit ja idjadit
- riidet dahje sihkkelastit bálgges- ja luoddaráigge
- vuojadit, meallut, suhkat ja borjjastit
- čoaggit murjjiid, guobbariid ja lidiid
- mearaguliid bivdit gos háliidat

Vácci ja čuoigga ...

... sáhtát vánddardit gos háliidat meahcis, sihke geasset ja dálvet, ležžet dál bálgát/luottat, čuoiganláhttut vai gávnažat go iežat geainnu. Dálvet sáhtát maidái jikŋon dahje borgon bealdduid ja gittiid mielde vánddardit. Bargojuvvon eatna-miin sáhtát vánddardit bálgáid ja luottaid mielde birrajagi, muhto ale mana nu lahka šiljuidd, viesuid ja barttaid.

Jus dus lea beana, de fertet doahttalit beanavead-dingeatnegasvuođa cuoŋománu 1. beaivvi rájes borgemánu 20. beaivvi rádjái.

Meahcis sáhtát bisánit ja vuoŋŋastit gos háliidat, muhto ale bisán viesuid ja barttaid lahka gos olbmot orrot, ja vuhtiiváldde muđui earáid geat leat bisánan vuoŋŋastit.

Sáhtát dolastit, muhto ii fal vuovddis dahje eará meahcceguovlluin cuoŋománu 15. beaivvi rájes gitta čakčamánu 15. beaivvi rádjái. Sáhtát dattetge dolastit go čielgasit ii mielddisbuvtte buollinvára.

Jus vánddardat ja vuoigŋastat meahcis, de fertet muitit:

- doahhtalit olgunastin- ja luonddugáhttenguovl-
luid vánddardannjuolggadusaid
- ahte muhtin báikkiin lea viiddiduvvon
beanaveaddingeatnegasvuohta ja dolastanlohpi
sáhtá leat ráddjejuvvon, nu ahte dárkkis fal
báikkálaš mearrádusaid
- geavahit sajáiduvvan bisánan- ja teltenbáikkiid
go lea vejolaš
- leat várrogas dolain ja čáskadit dola oalát ovdal
go vuolggát
- ahte it vahágahte muoraid go hágat
boaldámuša dollii – boaldde baicca goike ovssiid
maid gávnnat eatnamis
- ahte it ábut dahkat dollasaji njuolga šleađu nala
nu ahte bákti luoddana
- ahte it njulge bargojuvvon eatnamiid čađa,
šiljuid čađa dahje viesuid / barttaid lahka gos
orrot olbmot
- ahte it muosehuhte elliid ja lottiid, erenoamážit
dalle go čivget ja monnejit
- ahte it vahágahte šattuid, erenoamážit áitojuv-
von ja hearkkes šlájaid
- ahte it muosehuhte šibihiid mat guhtot ja ahte
giddet verráhiid
- doahhtalit eará geavaheddjiid dárbbu gaskaide
ja jaskatvuhtii

Sihkkeliin ...

... sáhtát sihkkelastit luodda- ja bálggesráigge
meahcis vuolládagain, ja gos háliidat badjosiin.
Sáhtát maiddá sihkkelastit luoddaráigge ja heive-
huvvon bálgáid mielde bargojuvvon eatnamiid
čađa manadettiin meahccái, muhto dát ii goskka
organiserejuvvon johtolahkii nu go ovdamearkka
dihte sihkkelgilvvuide.

Foto: Bente Rønning/ Birasdirektoráhtta

Sáhtát sihkkelastit el-sihkkeliin seamma báikkiin gos sihkkelasttát dábálaš sihkkeliin, sat fal eananeag-gát ii leat deattuhan ahte lea gieldddus geavahit el-sihkkela.

Muhtin meahcce-, olgunastin- ja luonddugáht-tenguovlluin sáhttá leat gieldddus sihkkelastit dahje sáhttet leat erenoamáš sihkkel- ja el-sihkkel-njuolggadusat. Danne berret iskat leat go guovl-lus gildosat dahje erenoamážit heivehuvvon sih-kelláhttut.

Jus sihkkelasttát meahcis, de fertet muitit:

- ahte bajusguovllut leat hearkkit bievlajehtolah-kii, it ge ábut sihkkelastit rašes eanadagain (jekkiin, goikebávttiin jna.)
- ahte ii buot bálgáin heive sihkkelastit – vállje nanu bálgáid mat girdet sihkkelastima
- sihkkelastit nu ahte it muosehuhte fuođđuid ja šibihiid
- sihkkelastit leavttuin mii heive meahccevánd-dardeapmái ja mii ii muosehuhte vázzi olbmuid
- sihkkelastit daid bálgáid mielde mat geavahuv-vojit unnimusat vai ii šatta riidu vázzi olbmuiguin
- geavahit sajáiduvvan bisánan- ja teltenbáikkiid go lea vejolaš
- leat várrogas dolain ja čáskadit dola oalát ovdal go vuolggát

Heasttain ...

... sáhtát vánddardit luodda- ja bálggesráigge meahcis vuolládagain, ja gos háliidat badjosiin. Sáhtát maiddá riidet luoddaráigge ja heivehuvvon bálgáid mielde bargojuvvon eatnamiid čađa manadettiin meahccái, muhto dát ii guoskka organiserejuvvon johtolahkii nu go ovdamearkka dihte riidenskuvladoaimmaide.

Muitte ahte luodda, bálggis dahje eanadat gos riidet, galgá gierdat dákkár geavaheami. Muhtin meahcce-, olgunastin- ja luonddugáhttenguovlluin sáhtta leat gielddus riidet dahje guovllus sáhttet leat erenoamáš riidennjuolggadusat. Danne berret iskat leat go guovllus gildosat dahje erenoamážit heivehuvvon riidenbálgát ja -luottat gos galggat vánddardit heasttain.

Viiddis organiserejuvvon meahccegeavaheapmi riidenskuvllaid j.s. oktavuodas berre dáhpáhuvat dušše go šiehtta eananeaiggádiin. Fuomáš maid ahte eananeaiggát sáhtta gieldit vánddardit heastavuojániin priváhta luoddaráigge.

Foto: Sigve Reiso, Naturarkivet.no

Jus riidet meahcis, de fertet muitit:

- ahte bajusguovllut leat hearkkit bievla johtolahkii, it ge ábut riidet rašes eanadagain (jekkiin, goikebávttiin jna.)
- ahte ii buot bálgáin heive riidet – vállje nanu bálgáid mat girdet riidema
- garvit čuoiganláhttuid ja meahccegeaidnoláhttuid dálvet
- ahte it muosehuhte elliid ja lottiid, erenoamážit dalle go čivget ja monnejit
- riidet várrogasat vázzi olbmuid meaddel
- vuhtiiváldit vázzi ja sihkelasti olbmuid, nu ahte ii oktage suorgan dahje vaháguva
- ahte it basa heastta vuojadanbáikkiin ja juhkančáhcegálduin
- geavahit sajáiduvvan bisánan- ja teltenbáikkiid go lea vejolaš
- leat várrogas dolain ja čáskadit dola oalát ovdal go vuolgát

Tealttáin ja heangá seanggain ...

... sáhtát friddja idjadit ovttahat báikkis meahcis gitta guokte ija vuolládagain. Badjosiin ja guhkkín eret ássanguovlluin sáhtát teltet eambbo go guokte jándora.

Jus eai leat eará mearrádusat láhkaásahusain, de it sáhte goassege teltet lagabus go 150 m eret viesuin dahje barttain gos orrot olbmot, ja fertet váruhit ahte cegget tealttá nu ahte it vahágahte nuorra vuovddi. Bargojuvvon eatnamiin it sáhte cegget tealttá eananeaiggáda lobi haga.

Sáhtát dolastit, muhto ii fal vuovddis dahje eará meahcceguovlluin cuorománu 15. beaivvi rájes gitta čakčamánu 15. beaivvi rádjái. Sáhtát dattetge dolastit go čielgasit ii mielddisbuvtte buollinvára.

Muhtin meahcce-, olgunastin- ja luonddugáhtten-guovlluin sáhtta leat gielddus teltet dahje guovllus sáhttet leat erenoamáš teltennjuolggadusat. Danne berret iskat leat go guovllus gos áiggut teltet gildosat dahje erenoamáš njolggadusat.

Foto: Kim Abel, Naturarkivet.no

Jus cegget tealttá meahccái, de fertet muitit:

- geavahit sajáiduvvan bisánan- ja teltenbáikkiid go lea vejolaš
- leat várrogas dolain ja čáskadit dola oalát ovdal go vuolggát
- ahte it vahágahte muoraid go hágat boaldámuša dollii – boaldde baicca goike ovssiid maid gávnnat eatnamis
- ahte it ábut dahkat dollasaji njuolga šleađu nala nu ahte bákti luoddana
- teltet nu ahte it muosehuhte elliid ja lottiid, erenoamážit dalle go čivget ja monnejit
- ahte it ráhkat bistevas luottaid lundui dahje eanadahkii
- ahte it muosehuhte šibihiid mat guhtot
- doahttalit eará geavaheddjiid dárbbu dasa ahte lea gaska ránnjátealtái ja ahte lea jaska

Foto: Kim Abel, Naturarkivet.no

Áirruiguin ja borjasiin ...

... sáhtát vánddardit friddja meara nalde, jávrriin ja jogain – ja váldonjuolggadussan sáhtát vánddardit nuvttá buot čázádagaid mielde. Muhtin čázádagaid dáfus gos leat kanálat ja buođut sáhttet leat spiehkastagat. Don sáhtát vánddardit mohtorfatnasiin meara nalde, jogain mat leat oassin manahahtti čázádagain, ja jávrriin mat leat stuorábut go 2 km².

Oanehit áigodagaide sáhtát geassit fatnasa dahje eará fievrru gáddái meahcceguovlluin. Jus hálíi-
dat gáddái priváhta káijii dahje bruggii, de fertet
jearrat lobi eaiggádis dahje geavaheaddjis. Sáhtát
geavahit giddenrieggáid, boalttaid j.s. meahcis
oanehit áigodagaid sat fal eai leat čielga árrun
eaiggádii dahje geavaheaddjái.

Iskka leat go báikkálaš njuolggadusat dahje gil-
dosat eananeaiggádiin mat gildet dahje ráddjejit
mohtorjohtolaga jávriin ja čázádagain ovdal go
vuolggát mátkái.

Jus geavahat fatnasa, kajáhka dahje kano, de fertet muitit:

- bures oahpásnuvvat čázádagain sihkarvuoda
geažil
- álo geavahit gádjunliivva
- goikadit fatnasa, áirruid ja stevveliid ovdal
go sirddát eará čázadahkii, eastadan dihte ealli
organismmaid ja vejolaš guolledávddaid njoam-
mumis
- desinfiseret guollebivdinrusttegiid, fatnasa, áir-
ruid ja stevveliid mat leat geavahuvvon čázáda-
gas gos lea njoammu guolledávda
- ahte it muosehuhte elliid ja lottiid, erenoamážit
dalle go čivget ja monnejit
- vuhtiiváldit guollebivdiid ja eará jávre- ja čázá-
datgeavaheddjiid
- diktít firpmiid ja eará bivdorsttegiid maid earát
geavahit, orrut ráfis
- vánddardit jaskadit almmá dárbbasmeahttun
rieja haga
- geavahit sajáiduvvan bisánan- ja teltenbáikkiid
go lea vejolaš
- leat várrogas dolain ja čáskadit dola oalát ovdal
go vuolggát

Stávrráin dahje giehtaváđuin ...

... sáhtát bivdit mearaguliid birrajagi – sihke fatnasis ja gáttis. Mearas sáhtát maiddái nuvttá bivdit luosaid, guvžžáid ja vallasiid stávrráin gáttis birrajagi, muhto sáhttet gal leat báikkálaš njuolggadusat mat ráddjejit bivddu. Ii leat lohpi bivdit lagabus joga ja meara ráji (joganjálmmi) go 100 mehtera, čázádaga ráfáidahttináiggis.

Go bivddát luosaid, guvžžáid ja vallasiid jogain ja čázádagain, de fertet máksit guolledivada stáhtii ja dábálaččat maiddái oaggunkoartta eananeaiggádii. Jus leat vuollel 16 jahkásaš, de bivddát nuvttá gaskal ođđajagemánu 1. beaivvi ja borgemánu 20. beaivvi čázádagain gos eai leat luosat, guvžžát ja vallasat. Nuvttá it sáhte bivdit reappáid dahje bivdit ráhkaduvvon guolledáđuin. Muhtin jávrrit ja čázádagat sáhttet goitge spiehkastit njuolggadus, ja dáppe galgá de leat šilta mii muitala ahte nuvttá bivdu ii gusto. Ovdal go oaggugoadát, de galggat suokkardit jávrriid ja čázádagaid bivdonjuolggadusaid.

Oslovuonas lea gielddus bivdit dorski. Jus goitge darvehat dorski go oakkut, de galggat dan gálgat várrogasat vuokkas ja luoitit fas merrii. Muhtin gođđoguovlluin Lindesnesa rájes Skagerrak-rittu mielde, Oslovuonas ja Ruota ráji rádjái, lea visot guollebivdin gildojuvvon gaskal ođđajagemánu 1. beaivvi ja cuoŋománu 30. beaivvi.

Jus oakkut meahcis, de fertet muitit:

- oažžut oaggunlobi, dahje fievrredit mielde legitimašuvnna mii duođašta ahte leat vuollel 16 jahkásaš
- ahte it geavat ealli guliid seaktin

Foto: Bård Bredesen, Naturarkivet.no

- ahte it sirdde ealli guliid ovttá čázádagas nubbái
- goikadit oaggunrusttegiid, stevveliid ja gálániid ovdal go sirddát eará jávrái, eastadan dihte ealli organismmaid ja vejolaš guolledávddaid njoammumis
- desinfiseret guollebivdinrusttegiid mat leat geavahuvvon čázádagas gos lea njoammu guolledávda
- čollet ja bassat guoli dan jávrris gos lea goddojuvvon
- ahte it muosehuhte eará guollebivdiid ja geava-heddjiid
- geavahit sajáiduvvan bisánan- ja teltenbáikkiid go lea vejolaš
- leat várrogas dolain ja čáskadit dola oalát ovdal go vuolggát

Foto: Kim Abel, Naturarkivet.no

Spánnjain ja goriin ...

... sáhtát čoaggit murjjiid, guobbariid, liðiid ja villa urttasruohttasiid meahcis. Sáhtát čoaggit maid háliidat ja váldit mielde ruoktot.

Garve čoaggimis stuorát hivvodagaid eará luondubuktagiin nu go geđggiid, minerálaid, darffi, sámmáliid ja jeahkáliid. Fertet jearrat eananeaig-gádis lobi jus háliidat čoaggit kristtorn (lat. Ilex aquifolium), báhkiid, vettiid, bessiid ja bárkkuid.

Fuomáš ahte Nordlánddas, Tromssas ja Finnmárk-
kus leat sierra lubmennjuolggadusat. Dáppe sáhttá
eaiggát dahje geavaheaddji gielddit čoaggimis
luopmániid. Vaikko lea ge čoaggingiellus, de
sáhttá almmolašvuohta álo čoaggit murjiid maid
borrá dastánaga. Finnmárkkuopmodagas sáhttet
buohkat lubmet iežaset atnui, muhto dušše sii geat
orrot Finnmáarkkus ožžot lubmet vuovdima váste.

Jus leat čoagginmátkkis meahcis, de fertet muitit:

- ovdagihtii dárkkistit gáhttenjuolggadusaid
jus mátkkoštat luonddugáhttenguovllus (muh-
tin guovlluin sáhttá leat giellus čoaggit lideid,
guobbariid, čánáid ja jeahkáliid)
- ahte it murje šiljuid ja viesuid lahka gos orrot
olbmot
- oahppat dovdat ráfáidahttojuvvon ja áitojuvvon
šattuid, vai it čoakke daid
- ahte it muosehuhte fuođđuid ja šibihiid
- vuhtiiváldit eará geavahedjiiid/čoggiid
- geavahit sajáiduvvan bisánan- ja teltenbáikkiid
go lea vejolaš
- leat várrogas dolain ja čáskadit dola oalát ovdal
go vuolggát

Eambbo dieđuid gávnnat dáppe:
www.miljodirektoratet.no
www.norskfrilufsliv.no

Biras- direktoráhtta

Telefovdna: 73 58 05 00 | Fáksa: 73 58 05 01

E-poasta: post@miljodir.no

Neahtta: www.miljodirektoratet.no

Poasta: Postboks 5672 Torgarden,
7485 Trondheim

Galledančujuhus Troanddimis:

Brattørkaia 15, 7010 Trondheim

Galledančujuhus Oslos:

Grensesvingen 7, 0661 Oslo

Birasdirektoráhtta bargá ovddidit ráinnas ja šattolaš birrasa. Min váldodoaimmat leat unnidit dálkkádatgássaluoittu, hálddašit Norgga luonddu ja eastadit nuoskkideami.

Mii leat Dálkkádat- ja birasdepartemeantta vuollásaš stáhtalaš hálldašanorgána ja mis leat badjel 700 bargi min guovtti kantuvrras Troanddimis ja Oslos, ja Stáhta luonddubearráigeahču (SNO) badjel 60 báikkálaš kantuvrras.

Mii čadahit dálkkádat- ja biraspolitihka ja rávvet dan ovdáneami hárrái. Mii leat fágalaččat sorjjasmeahttumat. Dát mielddisbuktá ahte mii bargat iešheanalaččat ovttaskas áššiin maid mearridit, go gaskkustit máhtu dahje go rávvet. Seammás leat mii politihkalaš stivrejumi vuollásaččat.